

Fire forklaringer på at folk sparer for lidt op til pensionen

Verden over giver det anledning til undren, at alt for få – frivilligt – sparer nok op til deres pensionistliv. Det er de færreste, der – frivilligt, og af egen drift – sparer tilstrækkeligt op til at være selvforsørgende til det pensionistliv, der med den stigende levetid udgør op mod en tredjedel af voksenlivet. Tal fra OECD viser, at en meget stor del af husholdningerne i de vestlige lande sparer så lidt op, at de ved pensionering vil opleve en væsentlig indtægtsnedgang. I gennemsnit vil en opsparer kun have 63 pct. af sin nettoindkomst før pensionering, når man er pensioneret.

Ifølge analytiker Martin Stabell fra ATP synes der især at være fire hovedforklaringer på, at mange – uanset nationalitet – sparer for lidt op: Budgetbegrænsning, anden opsparing, inerti og tabsaversion.

Budgetbegrænsning og anden opsparing

”For nogle er der ingen tvivl om, at budgettet sætter snævre grænser for hvor meget, der kan lægges til side til fremtiden,” siger Martin Stabell.

Han peger på, at de danske førtidspensionister kan være et eksempel på den problemstilling. De har i en årrække fået tredoblet, hvad de måtte vælge at spare op i den Supplerende Arbejdsmarkeds-

pension for førtidspensionister. Under halvdelen af landets førtidspensionister sparer op i den Supplerende Arbejdsmarkeds-pension.

Den anden forklaring på den manglende pensionsopsparing er, at nogle hellere vil spare op på anden vis. Opsparingen er der altså, bare ikke i pensions-systemet. En hurtigere nedbetaling af en gæld – fx i fast ejendom – er et klassisk alternativ til at spare op til pensionen.

Det var dog i mange år opfattelsen, at selvstændige med en lille pensionsopsparing sparede op i deres virksomhed, i et sommerhus, i en aktiebeholdning eller noget helt fjerde. En analyse for et år siden fra ATP har imidlertid vist, at flertallet af selvstændige, som i forvejen kun havde en lille opsparing, heller ikke havde en stor opsparing andre steder – selvom de havde haft en middelindkomst svarende til 300-400.000 kr. om året. De havde truffet andre valg.

Stadig mere forskning peger da også på, at man skal kigge et helt andet sted hen, hvis man skal have en mere komplet forklaring på, at mennesker undlader at spare op. Hvis man vil have flere til frivilligt at spare mere op – vil man stå over for en stor udfordring: Den menneskelige psyke.

Inerti og tabsaversion

Økonomiprofessor Steffen Andersen, Institut for Finansiering ved CBS, er en af dem, der i årevis har beskæftiget sig med menneskers valg i forhold til investering og opsparing – eller mangel på samme. Han peger på, at der efterhånden er massiv dokumentation for, at menneskers hjerne – altså din og min hjerne – er den store synder, i forhold til fx pensionsopsparing.

”Rigtig mange forskellige psykologiske mekanismer modarbejder lysten til at spare op. De kan samles under to overskrifter. Nemlig inerti og tabsaversion,” siger Steffen Andersen.

Inertien betyder i al sin gribende enkelhed, at vi simpelthen bare ikke lige får det gjort. Uanset om emnet er omlægning af realkredit, opsparing til pension eller noget tredje tilsvarende komplekst, så glipper det, med at tage stilling til det i dag. Vi udsætter til i morgen. Men efter et døgn er i morgen blevet til i dag. Hvorfor vi udsætter. Igen og igen.

”Folk får simpelthen ikke truffet en beslutning. Hvis du præsenterer dem for en fremragende pensionsopsparing, vil mange sige ’lyder godt, det vil jeg gerne’. Men de får ikke handlet,” siger han. Et amerikansk studie fra 2004 illustre-

rer netop denne problemstilling. Alle, der var uden opsparing, og som deltog i et seminar om en bestemt fordelagtig pensionsopsparing (kaldet 401(k)), ville i forlængelse af seminaret spare op. Sagde de. Seks måneder senere var kun 14 pct. kommet i gang.

Selv hvis der decideret ligger penge på bordet, får man det ikke lige gjort. I starten af 2009 tilbød den amerikanske regering en mere eller mindre gratis refinansiering af 800.000 amerikanske familiers ejendomme. Familierne modtog breve med budskabet: Nik ja til, at alt er, som det plejer – dog med lavere rente. Nik ja til i gennemsnit \$200 ekstra til for-

brug hver måned. Ingen ekstra løbetid, intet skrevet med småt. Alligevel gjorde flertallet – seks ud af ti – ingenting.

En anden konsekvens af inerti kan være mange danskeres manglende samling af deres mindre og spredte pensionsopsparinger – de såkaldte klatpensioner, som man ikke længere indbetaler til. Som hovedregel er det en god idé at samle disse klatpensioner og spare udgifter til administration.

Den anden mekanisme, tabsaversionen, går ud på, at mennesker har en indbygget modstand mod at tabe. Vores aversion mod at tabe er blevet målt et utal

af gange. Det viser sig, at smerten ved at tabe fx 1.000 kr. er i omegnen af glæden ved at vinde det dobbelte.

”En frivillig opsparing til pension er, hvis ellers den forvaltes ordentligt, ikke et tab. Men kernen er, at det opleves som et tab. Du taber pengene til forbrug her og nu, og udsigten til at få dem igen – om mange år – er tåget. Lever du overhovedet til den tid? Er de noget værd til den tid? Mange vil, måske helt uden at tænke over det, have tendens til at bruge pengene nu, for smerten ved at gå ned i forbrug her og nu, slet ikke kan opvejes ved det potentielt større forbrug senere.” siger Steffen Andersen.